

Vergaderjaar 2019–2020

35 050

Wijziging van diverse onderwijswetten door het wijzigen van de systematiek van het in aanmerking brengen voor bekostiging van nieuwe openbare en bijzondere scholen zodat er meer ruimte is voor een nieuw onderwijsaanbod (Wet meer ruimte voor nieuwe scholen)

D

NADER VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP¹

Vastgesteld 11 februari 2020

1. Inleiding

De leden van de **GroenLinks**-fractie danken de regering voor de beantwoording van de vragen in het voorlopig verslag. De regering heeft in de beantwoording de feitelijke samenhang en afhandeling van moties helder beantwoord. De vraag over de achterliggende visie en grondslag van deze wetswijziging, waar in het voorlopig verslag naar werd geïnformeerd, is daarentegen nog onbeantwoord gebleven. De leden van de GroenLinks-fractie hebben daarom nog een aantal aanvullende vragen.

De leden van de fractie van de **PvdA** danken de regering voor de beantwoording van de vragen in het voorlopig verslag en maken graag gebruik van de gelegenheid de regering naar aanleiding daarvan enkele aanvullende vragen te stellen.

De leden van de **PVV**-fractie hebben van de memorie van antwoord kennisgenomen en zij hebben nog enkele vragen.

2. Probleemstelling

De leden van de **GroenLinks**-fractie begrijpen uit de beantwoording van de regering dat de vraag naar diversiteit van het onderwijsaanbod groter is dan de wettelijk geboden ruimte. Kan de regering reflecteren op welke ontwikkeling met name heeft bijgedragen aan de toenemende vraag van nieuwe onderwijsvormen? Welk moment uit de geschiedenis heeft deze ontwikkeling ingeluid en hoe beoordeelt de regering de ontwikkeling van

¹ Samenstelling:

Essers (CDA), Ganzevoort (GL), Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Van Apeldoorn (SP), Atsma (CDA), Nooren (PvdA), Pijlman (D66) (*ondervoorzitter*), Schalk (SGP), Bikker (CU) (*voorzitter*), Klip-Martin (VVD), De Bruijn-Wezeman (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), A.J.M. van Kesteren (PVV), De Blécourt-Wouterse (VVD), Van der Burg (VVD), Cliteur (FVD), Dessing (FVD), Doornhof (CDA), Gerbrandy (OSF), Nanninga (FVD), Nicolai (PvdD), Pouw-Verweij (FVD), Rookmaker (Fractie-Otten), Veldhoen (GL), Vendrik (GL), Van der Voort (D66).

deze trend? In hoeverre is het voorliggende wetsvoorstel flexibel genoeg om met deze ontwikkeling mee te gaan indien dit gewenst is? Is er ruimte voor alle vormen van pluriformiteit of zitten er ook grenzen aan de wenselijkheid van de toenemende onderwijsvormen?

In de memorie van antwoord lezen de leden van de **PVV**-fractie dat godsdienst en levensbeschouwing de meest relevante factoren bij de schoolkeuze van ouders en leerlingen zijn, gevolgd door nabijheid, kwaliteit en onderwijsconcept. En dat de regering met het voorliggende wetsvoorstel wil bereiken dat het bestaande aanbod van scholen zich beter aan kan passen aan de veranderende vraag vanuit de samenleving. De regering spreekt in de memorie van antwoord de verwachting uit dat bestaande scholen die kwalitatief goed onderwijs bieden, dat aansluit bij de wensen van de ouders en leerlingen, geen risico lopen op leegloop als de wensen van ouders en leerlingen kunnen worden gerealiseerd. En dat bestaande scholen zullen worden gestimuleerd om aan te sluiten bij de wensen van ouders en leerlingen omdat dat de identiteit van bestaande scholen in toenemende mate door ouders en leerlingen wordt bepaald. Het wetsvoorstel beoogt de positie hierin van met name ouders en leerlingen te versterken.

Naar aanleiding van het voorgaande hebben de leden van de **PVV**-fractie de volgende vragen. Kan de regering een gedetailleerd overzicht verstrekken van bijzondere scholen die de afgelopen vijf jaar van hun oorspronkelijke identiteit zijn veranderd door de invloed van ouders en leerlingen met een andere godsdienst, dan wel afwijkende levensbeschouwing? Kan de regering tevens aangeven hoe met dit wetsvoorstel segregatie in scholen met een islamitische identiteit kan worden voorkomen?

3. Voorgestelde maatregelen en beoogde resultaten

In het antwoord op de vraag over de uitvoering van het amendement-Westerveld verwijst de regering naar de artikelen 167 en 167a WPO en artikel 118a WVO, zo constateren de leden van de **GroenLinks**-fractie. In deze artikelen wordt gestreefd naar meetbare doelen als het gaat om segregatie. In lijn met deze wetsartikelen, welke meetbare doelen stelt de regering zichzelf voorafgaand aan de evaluatie en bij welke toename van de segregatie? Welke vervolgstappen gaat de regering ondernemen wanneer deze doelen niet behaald worden?

De regering verwacht dat door dit wetsvoorstel ongeveer evenveel nieuwe scholen ontstaan als dat er scholen fuseren en sluiten. En de regering schrijft in de memorie van antwoord dat onderwijsvrijheid altijd gepaard gaat met een zekere vorm van concurrentie. Kunnen de leden van de fractie van de **PvdA** hieruit concluderen dat de regering een voorstander is van concurrentie in het onderwijs? Zo nee, waarom niet? Deze leden merken op dat de regering in de «Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek» juist hogescholen en universiteiten oproept meer te gaan samenwerken en minder met elkaar te concurreren. Hoe verhoudt het voorliggende wetsvoorstel zich tot deze wens in het hoger onderwijs?

In het antwoord op een vraag van de leden van de **PvdA**-fractie over de negatieve gevolgen voor bestaande scholen stelt de regering dat kwalitatief goede scholen die aansluiten op de wensen van ouders en leerlingen geen risico lopen op leegloop. Dit lijkt logisch, maar is deze aanname enkel gebaseerd op deze logica of is er een vorm van onderzoek die dit ondersteunt? Het zou bijvoorbeeld kunnen dat een nieuwe school net iets beter voldoet aan de wensen van ouders en leerlingen, en

daardoor veel belangstelling trekt. Dat wil echter niet zeggen dat de reeds bestaande school geen kwalitatief onderwijs biedt dat aansluit op de wensen van ouders en leerlingen. Acht de regering het wenselijk dat dit soort concurrentie ontstaat en dat kwalitatief goede scholen verdwijnen (ook al komen daar iets betere scholen voor terug)?

In het antwoord op een vraag van de leden van GroenLinks-fractie over het tegenhouden van nieuwe scholen als segregatie dreigt, stelt de regering dat de beoordeling van een aanvraag plaatsvindt op basis van wettelijke criteria, en daarbij past het niet dat de plaatselijke overheid en bestaande scholen middelen hebben om een nieuwe school tegen te houden. Gemeenten kunnen enkel hun zienswijze bij de regering kenbaar maken over de komst van een nieuwe school. Dat roept bij de leden van de PvdA-fractie de volgende vragen op. Hebben bestaande scholen de mogelijkheid om hun zienswijze over de komst van een nieuwe school kenbaar te maken aan de regering? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom wordt hun zienswijze niet waardevol genoeg geacht? Als een gemeente in haar zienswijze aangeeft dat zij vreest dat de komst van een nieuwe school segregatie in de hand werkt, bestaat er dan een mogelijkheid op een negatieve beoordeling op basis van wettelijke criteria? Of wordt segregatie nooit als doorslaggevend argument gezien? Graag ontvangen de aan het woord zijnde leden een reactie van de regering.

Op een vraag van leden van de D66-fractie over het aantal openbare scholen antwoordt de regering dat de verhouding tussen bijzonder en openbaar onderwijs al sinds de jaren 30 stabiel is, en dat zij derhalve niet verwacht dat dit wetsvoorstel daar verandering in zal brengen. Hoe beoordeelt de regering deze ontwikkeling in het kader van de secularisatie die plaats heeft gevonden? Zou hieruit geconcludeerd kunnen worden dat de verhouding tussen bijzonder en openbaar onderwijs niet langer aansluit bij de samenleving?

Dit wetsvoorstel biedt de mogelijkheid voor nieuwe godsdiensten om scholen op te richten, dus het zou goed kunnen dat dit wetsvoorstel wel degelijk effect heeft op het aantal openbare scholen. Derhalve leggen de leden van de PvdA-fractie de volgende vragen voor aan de regering. Kan het niet zo zijn dat de verhouding al sinds de jaren 30 stabiel is omdat de wet nooit de mogelijkheid gaf tot verandering? Waarop baseert de regering het oordeel dat deze wet geen enkel effect heeft op het aantal openbare scholen?

4. Aanvraag tot bekostiging

Graag vragen de leden van de **PvdA**-fractie aandacht voor het amendement Rog-Bisschop² over het gebruik van ouderverklaringen bij de belangenstellingenmeting. Hoe bindend zijn die handtekeningen naar het oordeel van de regering? Immers, ouders die dit ondertekenen kunnen zich niet committeren, want hun kinderen zullen vaak al op een andere school zijn gestart tegen de tijd dat de nieuwe school opent. Deze leden vragen graag een reflectie op het vrijblijvende karakter van deze ouderverklaringen.

De regering heeft het instrument van de correctiefactor (artikel 74a) om een extra hindernis op te werpen voor commerciële initiatieven. Graag ontvangen de aan het woord zijnde leden een berekening van het aantal handtekeningen van ouders dat nodig is voor een brede scholengemeenschap bij handhaving van de instelling van die factor op 0,7. Daarbij

² Kamerstukken II 2018/19, 35 050, nr. 23.

vragen zij de regering om in de berekening mee te nemen dat het voedingsgebied 225% groter is geworden in de nieuwe wet. Hoe hoog acht de regering vervolgens het obstakel om dat aantal handtekeningen te krijgen? En wat zegt dit vervolgens over het werkelijke potentieel?

Graag vragen de aan het woord zijnde leden de regering te reageren op de volgende redenering: bij een verruiming van het voedingsgebied met 225% is het wenselijk de correctiefactor te verkleinen met 225%, oftewel van 0,7 naar 0,31. Ondersteunt de regering deze redenering? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie lezen dat er minimaal 450 leerlingen ingeschreven moeten staan na drie jaar. Bij welk percentage van de nieuwe scholen is dit in het verleden behaald? Graag vragen deze leden de regering om naar aanleiding van deze berekening te reflecteren op de risico's dat commerciële partijen alle ruimte voor nieuwe scholen zullen benutten dan wel dat nieuwe scholen onvoldoende leerlingen trekken en weer gesloten worden.

Op de vraag van de leden van de PvdA-fractie over het meetellen van leerlingen die op al bestaande scholen zitten bij het toetsen van belangstelling stelt de regering dat het leegtrekken van andere scholen nooit het gevolg kan zijn van het uitvoeren van een belangstellingsmeting voor een initiatief. Het zijn de ouders van twee- tot en met vierjarigen voor de basisschool en tien- tot en met twaalfjarigen voor een school voor voortgezet onderwijs die hun belangstelling kenbaar maken, en deze leerlingen moeten dus nog een school kiezen. Maar de vier- en twaalfjarigen zitten doorgaans toch al op een basisschool dan wel op het voortgezet onderwijs? Waarom is hier gekozen voor twee- tot en met vierjarigen en voor tien- tot en met twaalfjarigen, zo vragen deze leden. Bij de onderbouwing hiervan vragen zij de regering graag de gebruikelijke periode voor het starten van nieuwe scholen mee te nemen.

Verder stelt de regering opnieuw in de memorie van antwoord dat bestaande scholen de opdracht hebben ervoor te zorgen dat ouders en leerlingen tevreden blijven over het onderwijs en dat zij voldoende inspelen op veranderende behoeften van ouders en leerlingen. Dat geeft bij de leden van de PvdA-fractie aanleiding tot de volgende vragen. Ontstaat hierdoor niet een enorme concurrentiestrijd waardoor scholen er alles aan doen om leerlingen en ouders te «pleasen»? En kan dit «pleasen» niet ten koste gaan van de onderwijskwaliteit? Wensen van ouders en leerlingen kunnen daarnaast ook heel verschillend en zelfs tegenstrijdig zijn. Hoe kan van scholen verwacht worden dat zij aan al deze eisen voldoen? Is de kans op het ontstaan van nieuwe doelgroep-scholen hierdoor (en doordat het oprichten van scholen makkelijker wordt) niet groter dan de regering verwacht? Zo nee, waarom niet?

5. Evaluatie en monitoring

In het voorlopig verslag hebben de leden van de fractie van **GroenLinks** enkele vragen gesteld over de uitvoering van de evaluatie van de wet. Deze wordt uitgevoerd door een extern bureau. Deze leden zouden nog steeds graag meer inzicht krijgen in de uitvoering van deze evaluatie. Hoe wordt segregatie meetbaar gemaakt? Hoe gaat de regering de data verzamelen om deze evaluatie te kunnen uitvoeren? Wat zijn de indicatoren om de mate van segregatie te kunnen vaststellen? Welke data gebruikt de regering als nulmeting om bij de evaluatie een vergelijking te maken?

De leden van de GroenLinks-fractie hebben begrepen dat bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer een voorstel om een segregatietoets onderdeel te laten zijn van de procedure is verwezen naar het wetsvoorstel inzake deugdelijkheidseisen³ en dat een amendement met die strekking bij de behandeling van dat wetsvoorstel is verworpen. Op welke wijze wil de regering dan alsnog borgen dat de stichting van nieuwe scholen niet tot nieuwe (vooral sociaaleconomische) segregatie gaat leiden?

De commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ziet met belangstelling uit naar de nadere memorie van antwoord en ontvangt deze graag binnen **vier weken** na vaststelling van dit nader voorlopig verslag.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Bikker

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Bergman

³ Kamerstukken 35 102.